

Nr 276.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1944/45; given Stockholms slott den 12 maj 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag under punkterna I, II och III, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, följande.

I.

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Avskrivningsanslagen i årets statsverksproposition voro i betydande omfattning upptagna med allenast beräknade belopp, beroende på att motsvarande investeringsanslag icke äskades definitivt. Jag hemställer nu att få anmäla de förändringar, som betingas av de definitiva anslagsäskandena samt av förslag om ytterligare investeringar utöver de i statsverkspropositionen beräknade.

Sättet för beräkningen av avskrivningsanslagen ansluter sig till vedertagna principer och torde behöva närmare angivas endast i följande fall.

Under *statens affärsverksfonder* ha för investering i statens järnvägars fond under rubriken Försvarsberedskap vid statens järnvägar äskats sju anslag om tillhopa 8 780 000 kronor. Med följande undantag torde dessa anslag böra avskrivas i sin helhet. Undantagen avse dels anslaget till skyddsrum å 370 000 kronor, dels ock ett belopp av 370 000 kronor, som äskats under anslaget till vissa åtgärder för ökad försvarsberedskap på 3 105 000 kronor och som avser täckning av merkostnader för visst skyddsrum. I enlighet med hittills tillämpade avskrivningsgrunder torde ett belopp av 111 000 kronor av vardera av dessa investeringar få anses förräntningspliktigt, medan återstoden bör bli föremål för omedelbar avskrivning. Av anslaget till skyddsrum bör sålunda avskrivas 259 000 kronor och av anslaget till vissa åtgärder för ökad försvarsberedskap 2 994 000 kronor. I fråga om den till fortsatt anläggning av dubbelspår föreslagna investeringen i statens järnvägars fond å 14 miljoner kronor förordar jag, under hänvisning till vad i statsverkspropositionen anförts rörande avskrivning av ett för samma ändamål äskat investeringsanslag å 10 miljoner kronor, att någon grundavskrivning icke för närvarande göres. Det för investering i vattenfallsverkets fond äskade anslaget till luftskyddsanordningar i transformatorstationer å 650 000 kronor torde böra bli föremål för omedelbar avskrivning i sin helhet.

Av de under *statens allmänna fastighetsfond* äskade investeringsanslagen bör avskrivning icke beräknas å följande för markförvärv avsedda belopp, nämligen 15 000 kronor av anslaget till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus (tomt till Hammars ålderdomshem) och 8 000 kronor av anslaget till om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele.

Under *försvarsväsendets fastighetsfond*, arméförvaltningens delfond, ha äskats två investeringsanslag utom ramen för 1942 års försvarsbeslut, för vilkas avskrivning medel enligt numera tillämpade principer böra äskas under den gemensamma rubriken Övriga arbeten. Ifrågavarande anslag, Vissa kostnader för anslutning av avloppssystemet vid Upplands regemente till Uppsala stads reningsverk och Anordnande av vissa ammunitionsförråd om respektive 119 000 och 6 570 000 kronor, böra avskrivas med 50 procent och avskrivningsanslaget sålunda upptagas med 3 344 500 kronor. I marinförvaltningens delfond har likaså utom ramen av 1942 års försvarsbeslut äskats ett investeringsanslag, nämligen Ytterligare medel för ordnande av vattenförsörjningen i Fårösund om 400 000 kronor, vilket jämväl bör avskrivas med 50 procent, utom såvitt angår ett till markförvärv avsett belopp av 3 000 kronor. Avskrivningsanslaget bör sålunda upptagas till 198 500 kronor.

Under *försvarets bostadsanskaffningsfond* har äskats ett investeringsanslag av 250 000 kronor till anordnande av bostäder, varjämte förutsatts, att till detta anslag skall överföras hela behållningen av ett under fonden för förlag till statsverket för budgetåret 1942/43 anvisat reservationsanslag av 540 000 kronor till viss bostadsbebyggelse i Karlsborg. Sistnämnda anslag har icke till någon del avskrivits. Frågan om i vad mån dessa investeringar i försvarets bostadsanskaffningsfond böra avskrivas torde få upptagas till avgörande, sedan principerna för avskrivning av fondens kapitaltillgångar blivit prövade.

Såsom framgår av vad chefen för försvarsdepartementet anfört vid äskande av ett investeringsanslag för samma ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för löpande budgetår (prop. nr 275, s. 73), är denna principfråga icke så utredd, att förslag i ämnet kunnat föreläggas årets riksdag.

För investeringar i *försvarets fabriksfond* komma, i enlighet med vad chefen för försvarsdepartementet förordat vid anmälan av proposition nr 75 angående försvarets fabriksfond (s. 19), i regel icke att äskas särskilda avskrivningsanslag. Någon grundavskrivning med 50 procent av byggnadsvärdet på sätt hittills skett vid nyanläggningar, till vilka medel anvisats under försvarsväsendets fastighetsfond, skall sålunda icke vidare verkställas, utan allenast årliga avskrivningar äga rum i överensstämmelse med den anordning, som vanligen förekommer inom statens affärsverk. Jag vill erinra om att denna regel enligt vad i nyssnämnda proposition föreslagits i viss utsträckning skall tillämpas jämväl beträffande redan anvisade kapitalinvesteringsanslag, för vilka avskrivningsmedel anvisats å budgeten, nämligen i den mån anslagen disponeras efter utgången av löpande budgetår. Härigenom uppkommande besparingar å avskrivningsanslagen skola tillgodoföras budgetutjämningsfonden.

För investering i *fonden för låneunderstöd* har till lån till Skara domkyrka för restaurering av domkyrkan äskats ett anslag av 50 000 kronor, varav ett belopp av 10 000 kronor motsvarande omkring 5 års ränteförlust torde böra avskrivas. Vidare har under samma fond till räntefritt lån till Haparanda stad för byggande av polishus äskats ett anslag av 95 000 kronor, vilket i sin helhet bör avskrivas.

Samtliga nu erforderliga ändringar och tillägg i avseende å statsverkspropositionens förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar framgå av följande översikt.

Ökning (+)
Minskning (—)
Kronor

Statens affärsverksfonder:

Försvarsberedskap vid statens järnvägar (jfr prop. nr 79):

Vissa åtgärder för ökad försvarsberedskap	—	111 000
Utvidgning av viss bangård	+	120 000
Spåranordningar vid verkstäder	+	185 000
Omläggning av kraftförsörjningssystemet vid malmbanan	+	3 200 000
Skyddstekniska åtgärder	+	200 000
Skydd för inmatningsstationer	+	1 600 000
Skyddsrum	+	259 000
Luftskyddsanordningar i transformatorstationer (jfr prop. nr 118)	+	650 000

Statens allmänna fastighetsfond:

Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. (jfr prop. nr 84)	—	72 500
Vissa ledningsarbeten vid statens anstalt för fallandesjuka (jfr prop. nr 84)	+	9 500

	Ökning (+) Minskning (-) Kronor
Annexbyggnad till kanslihuset (jfr prop. nr 220)	+ 250 000
Förberedande åtgärder beträffande vissa byggnadsföretag i staden mellan broarna och å Riddarholmen i Stockholm (jfr prop. nr 220)	+ 87 500
Nybyggnad för vägförvaltningen m. m. i Värmlands län (jfr prop. nr 41)	+ 85 000
Tillbyggnad till landsstatshuset i Västerås (jfr prop. nr 108)	+ 87 500
Utbyggande av karolinska sjukhuset (jfr prop. nr 235)	+ 500 000
Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lyck- sele (jfr prop. nr 51)	— 4 000
<i>Försvarsväsendets fastighetsfond:</i>	
Arméförvaltningens delfond:	
Övriga arbeten (jfr prop. nr 175 och 277)	+ 3 344 500
Marinförvaltningens delfond:	
Övriga arbeten (jfr prop. nr 175)	+ 198 500
<i>Statens utlåningsfonder:</i>	
Statens lånefond för universitetsstudier (jfr prop. nr 122)	+ 30 000
<i>Fonden för låneunderstöd:</i>	
Lån till Haparanda stad för byggande av polishus (jfr prop. nr 156)	+ 95 000
Lån till Skara domkyrka för restaurering av domkyrkan (jfr prop. nr 127)	+ 10 000
Summa	+ 10 724 000.

På riksdagen torde få ankomma att vidtaga de kompletteringar och justeringar av de under ifrågavarande huvudtitel äskade anslagen, som i anledning av riksdagens beslut rörande investeringsanslag eller eljest kunna påkallas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1944/45 i härefter angivna fonder anvisa följande *reservationsanslag*, nämligen

Statens affärsverksfonder:

Kommunikationsdepartementet:

Försvarsberedskap vid statens järnvägar:

Vissa åtgärder för ökad försvarsbe-

redskap . . . . . kronor 2 994 000

Utvidgning av viss bangård	kronor	120 000
Spåranordningar vid verkstäder	»	185 000
Omläggning av kraftförsörjningssystemet vid malmbanan.	»	3 200 000
Skyddstekniska åtgärder	»	200 000
Skydd för inmatningsstationer	»	1 600 000
Skyddsrum	»	259 000
Luftskyddsanordningar i transformatorstationer	»	650 000

Statens allmänna fastighetsfond:**Socialdepartementet:**

Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.	kronor	177 500
Vissa ledningsarbeten vid statens anstalt för fallandesjuka	»	9 500

Kommunikationsdepartementet:

Annexbyggnad till kanslihuset	kronor	250 000
Förberedande åtgärder beträffande vissa byggnadsföretag i staden mellan broarna och å Riddarholmen i Stockholm	»	87 500
Nybyggnad för vägförvaltningen m. m. i Värmlands län	»	85 000
Tillbyggnad till landsstatshuset i Västerås	»	87 500

Ecklesiastikdepartementet:

Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet	kronor	1 100 000
Utbyggande av karolinska sjukhuset	»	500 000
Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele	»	196 000

Försvarsväsendets fastighetsfond:**Försvarsdepartementet:***Arméförvaltningens delfond:*

Övriga arbeten	kronor	3 344 500
--------------------------	--------	-----------

Marinförvaltningens delfond:

Övriga arbeten	»	198 500
--------------------------	---	---------

Statens utlåningsfonder:**Ecklesiastikdepartementet:**

Statens lånefond för universitetsstudier	kronor	450 000
--	--------	---------

Fonden för låneunderstöd:

Socialdepartementet:

<i>Lån till Haparanda stad för byggande av polishus</i>	kronor	95 000
---	--------	--------

Ecklesiastikdepartementet:

<i>Lån till Skara domkyrka för restaurering av domkyrkan</i>	kronor	10 000.
--	--------	---------

II.

Driftbudgeten.

Förändringar av utgifterna.

Av de i statsverkspropositionen upptagna utgifterna å *driftbudgeten* hänförde sig 2 388 miljoner kronor till egentliga statsutgifter under första—fjortonde huvudtitlarna och 361 miljoner kronor till utgifter för statens kapitalfonder. Huvudparten av sistnämnda summa föll på riksgäldsfonden med 295 miljoner kronor. Avskrivningarna av nya kapitalinvesteringar uppgingo till 61 miljoner kronor.

I särskilda propositioner har Kungl. Maj:t föreslagit ett flertal ändringar beträffande driftbudgetens utgiftssida.

De viktigaste ändringsförslagen avse femte, nionde och tionde huvudtitlarna samt huvudtitlarna för avskrivning av nya kapitalinvesteringar respektive oreglerade kapitalmedelsförluster. För socialdepartementets huvudtitel, vilken i statsverkspropositionen upptogs med 508 miljoner kronor, har inträtt en ökning med nära 55 miljoner kronor, varav 46 miljoner kronor på anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. och 6,6 miljoner kronor på anslagen till civilt försvar. — Jordbruksdepartementets huvudtitel har undergått en nettoökning med 14 miljoner kronor. Av den totala ökningen falla 18 miljoner kronor på prisreglerande åtgärder på jordbrukets område och 15 miljoner kronor på kostnader i samband med svenska spannmålsbolagets verksamhet. Anslaget till prisclearing för fodermedel m. m. har minskats med 22 miljoner kronor. — Anslagssumman å handelsdepartementets huvudtitel utvisar en stegring med 4,8 miljoner kronor. Härav avse 2,5 miljoner kronor anskaffande av ytterligare ett statens isbrytarfartyg. — För huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar, som i statsverkspropositionen slutade på 61,1 miljoner kronor, äro ett flertal ändringar påkallade, vilka jag i det föregående anmält. Ändringarna medföra en höjning av anslagssumman med 10,7 miljoner kronor. — Anslagssumman för oreglerade kapitalmedelsförluster har ökats med 54,8 miljoner kronor, varav 25,6 miljoner kronor avse avskrivning av ett Svenska skifferoljeaktiebolaget meddelat statslån och 29,2 miljoner kronor avskrivning av statens aktier i detta bolag.

Beträffande Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och i särskilda propositioner framlagda anslagsäskanden har riksdagen i flertalet fall redan fattat beslut. Anslagsgranskningen har icke medfört någon nämnvärd förändring i de förut angivna siffrorna.

Den totala nettoökning i förhållande till statsverkspropositionen, varmed man nu har att räkna, uppgår till drygt 145 miljoner kronor. Anslagssumman å riksstatens driftbudget skulle härigenom, såvitt nu kan bedömas, bli 2 894 miljoner kronor.

Medelsbehovet under de olika huvudtitlarna på *beredskapsstaten för försvarsväsendet* för nästa budgetår uppskattades i statsverkspropositionen till 1 025 miljoner kronor, varav 1 000 miljoner kronor under fjärde huvudtiteln. Enligt det slutliga förslag till stat, som jag i annat sammanhang denna dag anmält, bör medelsbehovet nu beräknas till 1 175 miljoner kronor, varav 1 150 miljoner kronor under fjärde huvudtiteln.

På *allmän beredskapsstat I* ha äskats anslag om tillhoppa 342,2 miljoner kronor.

Ny beräkning av vissa inkomsttitlar.

I statsverkspropositionen utvisar driftbudgetens inkomstsida en summa av 3 106 miljoner kronor, varav drygt 2 710 miljoner hänföra sig till egentliga statsinkomster och 396 miljoner kronor till inkomster av statens kapitalfonder.

Bland de under egentliga statsinkomster ingående skatterna beräknades i statsverkspropositionen inkomst- och förmögenhetsskatten giva 635 miljoner kronor, värnskatten 500 miljoner kronor, krigskonjunkturskatten 50 miljoner kronor och särskild skatt å förmögenhet 31 miljoner kronor. Stämpelmedlen upptogos till 70 miljoner kronor. I automobilskattemedel beräknades inflyta 31 miljoner kronor. Tullar och acciser beräknades giva sammanlagt 1 220 miljoner kronor, varav i allmän omsättningsskatt 300 miljoner kronor, varusktatt 55 miljoner kronor, tobaksskatt 260 miljoner kronor och skatter på alkoholhaltiga drycker sammanlagt 409 miljoner kronor.

Inkomsterna från statens affärsverksfonder beräknades i statsverkspropositionen till sammanlagt 279 miljoner kronor, därav för postverket 43 miljoner kronor, för telegrafverket 60 miljoner kronor, för statens järnvägar 120 miljoner kronor, för statens vattenfallsverk 33 miljoner kronor och för domänverket 23 miljoner kronor.

I skrivelse den 9 december 1943 med inkomstberäkning för budgetåret 1944/45 uttalade riksräkenskapsverket, att den framlagda inkomstberäkningen vore grundad på mycket osäkra och svårbedömbara faktorer, varför verket fann naturligt, att inkomstberäkningen gjordes till föremål för en allmän översyn vid fastställandet av riksstaten för nästa budgetår. Vid anmälan i finansplanen av riksräkenskapsverkets inkomstberäkning godtog jag i huvudsak verkets beräkningar. Vissa av affärsverkens och de båda fastighetsfondernas överskott justerades dock med hänsyn till kapitalbudgetens omläggning. Jag förutsatte därvid i likhet med verket, att beräkningarna senare

under riksdagen skulle göras till föremål för en allmän översyn. I berörda syfte har Kungl. Maj:t den 14 april 1944 uppdragit åt riksräkenskapsverket att verkställa ny beräkning av statsverkets inkomster under de större inkomstitlarna för budgetåret 1944/45.

Med skrivelse den 4 maj 1944 har riksräkenskapsverket överlämnat anbefalld beräkning. I skrivelsen anför verket, att den företagna översynen av den i statsverkspropositionen ingående beräkningen av statsverkets inkomster för budgetåret 1944/45 verkställts med utgångspunkt från de allmänna förutsättningar, vilka legat till grund för riksräkenskapsverkets i skrivelse den 9 december 1943 framlagda inkomstberäkning för nämnda budgetår. Beträffande sättet för beräkningarnas verkställande anför verket i huvudsak följande.

För fullgörande av det åt riksräkenskapsverket lämnade uppdraget har ämbetsverket i första hand genom skrivelse till vederbörande myndigheter m. fl. anhållit, att de ville meddela ämbetsverket beräkning av inkomsterna under budgetåret 1944/45 å följande riksstatstitlar, nämligen: stämpelmedel, bensinskatt, tullmedel, varuskatt, trafikskatt, tilläggsskatter å bensin, accis å silke, accis å margarin och vissa andra fettvaror, skatt å kaffe, brännvinstillverkningskatt, rusdrycksförsäljningsmedel (av partihandelsbolag och av detaljhandelsbolag), omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, omsättnings- och utskänkningskatt å vin, maltdrycksskatt, skatt å läskedrycker, inkomst av myntning och justering, fyr- och båkmedel, lotspenningar, över-skotten av postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och domänverket samt av folkpensioneringsfonden. Beträffande beräkningen av vissa andra inkomstitlar för budgetåret 1944/45 ha upplysningar, i den mån så varit påkallat, inhämtats under hand.

Beträffande inkomst- och förmögenhetsskatten samt de övriga skatter ävensom folkpensionsavgifterna, vilka grunda sig på årets taxering, har riksräkenskapsverket gått i författning om att från taxeringsmyndigheterna införskaffa erforderligt material för bedömande av taxeringsutfallet för att på grundval av detta material verkställa en preliminär beräkning rörande årets taxeringsresultat för inkomst- och förmögenhetsskatten. Resultaten av denna beräkning, i vad avser de olika av ifrågavarande taxering beroende inkomstitlarna, torde, så snart de blivit tillgängliga, få meddelas vederbörande riksdagsutskott.

De justeringar av den i statsverkspropositionen förordade uppskattningen av intäkterna under de olika inkomstitlarna, som riksräkenskapsverket ifrågasatt, framgå av det följande.

Tullmedel beräknas för löpande budgetår inflyta med 110 miljoner kronor. Till samma belopp har inkomstiteln upptagits i statsverkspropositionen, och generaltullstyrelsen har ansett detta belopp böra upptagas i riksstaten för nästa budgetår. Riksräkenskapsverket har icke funnit det möjligt att förutse, huru de förhållanden, som inverka på tullmedelsuppbördens storlek, komma att utveckla sig under budgetåret 1944/45 och i anledning härav ansett inkomstiteln böra upptagas med ett till 100 miljoner kronor avrundat belopp.

I allmän omsättningskatt, vilken inkomstitel i statsverkspro-

positionen uppskattats till 300 miljoner kronor, har av riksräkenskapsverket beräknats under löpande budgetår inflyta 305 miljoner kronor. I brist på säkra hållpunkter för beräkning av det framtida utfallet har ämbetsverket med hänsyn även till inkomstitelns storleksordning icke ansett sig böra föreslå någon jämkning av det i statsverkspropositionen upptagna beloppet.

Trafikskatten, som i statsverkspropositionen beräknades till 27 miljoner kronor, har riksräkenskapsverket i anslutning till en av järnvägsstyrelsen verkställd beräkning ansett böra upptagas till samma belopp, som beräknas inflyta under löpande budgetår, eller 28 miljoner kronor.

Inkomstiteln tobaksskatt, som i statsverkspropositionen upptogs med 260 miljoner kronor, beräknas under löpande budgetår ge 263 miljoner kronor, varav 3 miljoner kronor betingas av en omläggning av den föreskrivna förskottsinsbetalningen. Riksräkenskapsverket har icke funnit anledning föreslå ändring av det i statsverkspropositionen upptagna beloppet.

Irusdrycksförsäljningsmedel: detaljhandelsbolag beräknades i statsverkspropositionen skola under nästa budgetår inflyta 28 miljoner kronor. Bortsett från den vinst, som möjligen kan tillföras statsverket från de allmänna restaurangbolagen, beträffande vilka förslag till omorganisation från och med den 1 januari 1945 förelagts riksdagen (prop. nr 241), har riksräkenskapsverket beräknat denna inkomstitel för nästa budgetår till 26 miljoner kronor.

Omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker beräknades i statsverkspropositionen ge 280 miljoner kronor under nästa budgetår. Utfallet för löpande budgetår uppskattas till 300 miljoner kronor. För nästa budgetår ha intäkterna av kontrollstyrelsen beräknats till 290 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket har med hänsyn till utfallssiffran för löpande budgetår och till titelns storleksordning föreslagit, att inkomstiteln för nästa budgetår uppföres med 300 miljoner kronor.

Tipsmedlen, som i statsverkspropositionen upptogs till 7 miljoner kronor och för löpande budgetår beräknas inflyta med 7,15 miljoner kronor, ha av riksräkenskapsverket ansetts för nästa budgetår böra beräknas till 8,5 miljoner kronor.

Beträffande affärsverksfondernas överskott har riksräkenskapsverket framhållit i huvudsak följande.

Vid genomförandet av omläggningen av kapitalbudgeten är avsikten att verkställa en reglering av verkens kapitalredovisning till bättre överensstämmelse med de faktiska förhållandena. I utlåtande den 14 april 1944 har riksräkenskapsverket i samråd med vederbörande affärsdrivande verk framlagt förslag i berörda hänseende, samtidigt som den fortsatta behövligheten av extra avsättning till förnyelsefond upptagits till prövning. Vid de förnyade beräkningar av överskotten, som affärsverken nu på riksräkenskapsverkets anmodan verkställt, har hänsyn i möjligaste mån tagits till de i detta utlåtande framlagda förslagen. Affärsverken ha därvid beräknat överskotten till följande belopp (inom parentes anges de i statsverkspropositionen upptagna beloppen):

	Miljoner kronor
Postverket	46 (43)
Telegrafverket	60 (60)
Statens järnvägar	100 (120)
Statens vattenfallsverk	31 (33)
Domänverket	23 (23)

Beträffande dessa beräkningar får riksräkenskapsverket anföra följande.

Vid beräkningen av postverkets överskott under budgetåret 1944/45 har generalpoststyrelsen förutsatt, att av postverkets överskott för budgetåret 1943/44 en extra avsättning till värdeminskningsskonto av 1 045 000 kronor skulle göras. Beträffande den till 2 miljoner kronor beräknade ränteminskning, som för postverket uppkommer genom den vid kapitalbudgetens omläggning förutsatta salderingen mellan verkets hos riksgäldskontoret insatta förnyelsefonds- och pensionsfondsmedel och dess i riksgäldskontorets böcker redovisade kapital, har generalpoststyrelsen meddelat, att räntan å postverkets förnyelse- och pensionsfonder pläгат tillgodoföras postverket vid slutet av varje budgetår och inlevereras under det påföljande budgetåret. Riksräkenskapsverket förutsätter, att räntebeloppet för budgetåret 1943/44 inlevereras redan under samma budgetår och förordar i enlighet härmed, att postverkets överskott under budgetåret 1943/44 ökas med $(2 - 1 =) 1$ miljon kronor och att överskottet för budgetåret 1944/45 beräknas till $(46 - 2 =) 44$ miljoner kronor.

I övrigt finner riksräkenskapsverket ej anledning föreslå ändringar i de i statsverkspropositionen beräknade beloppen för affärsverkens överskott under budgetåret 1944/45. I fråga om telegrafverket vill ämbetsverket framhålla, att de för den förestående kapitalregleringen grundläggande beräkningarna icke ännu hunnit avslutas och att följaktligen hållpunkter för en förnyad beräkning av överskottet nu saknas. I avseende å järnvägsstyrelsens beräkning av överskottet å statens järnvägar bör erinras, att denna resulterat i samma belopp, som av styrelsen beräknats i dess den 30 november 1943 för statsverkspropositionens beräkning avsedda förslag, vilket förslag riksräkenskapsverket icke kunnat godtaga. Beträffande vattenfallsverket vill riksräkenskapsverket hävda, att den fortgående elektrifieringen lär kunna medföra en sådan stegring i avkastningen, att den bortfallande ränteinkomsten å förnyelse- och pensionsfondsmedlen i huvudsak kompenseras.

Ämbetsverket förordar sålunda, att affärsverkens överskott skola i riksstaten för nästa budgetår beräknas för postverket till 44 miljoner kronor mot i statsverkspropositionen upptagna 43 miljoner kronor samt för de övriga affärsverken till samma belopp som upptagits i statsverkspropositionen.

För försvarsväsendets fastighetsfond har riksräkenskapsverket föreslagit, att överskotten för nästa budgetår skola upptagas i anslutning till de i propositionen nr 76 beräknade beloppen, nämligen 7,2, 3,6 och 3,7 miljoner kronor för respektive arméförvaltningens, marinförvaltningens och flygförvaltningens delfonder i stället för de i statsverkspropositionen upptagna beloppen, 9,5, 4,0 och 4,2 miljoner kronor.

För redovisning av inkomster under försvarets bostadsanskaffningsfond, vilken är avsedd att upprättas från och med den 30 juni 1944

för redovisning av de fastigheter, som förvaltas av försvarets bostadsanskaffningsnämnd, har riksräkenskapsverket — under erinran att någon post för avsättning till värdeminskningsskonto icke kunde beräknas, förrän avskrivningsfrågorna för fonden blivit närmare utredda och prövade — föreslagit, att en ny inkomsttitel, benämnd Försvarets bostadsanskaffningsfond, skall upptagas i riksstaten för nästa år med ett beräknat belopp av 200 000 kronor.

Under inkomsttiteln *försvarets fabriksfond* har riksräkenskapsverket ansett, att överskottet å fabriksverkets rörelse borde redovisas. Under erinran att detta överskott enligt i proposition nr 75 framlagt förslag skall beräknas till 3,6 procent av det för rörelsen ianspråktaga nettokapitalet — preliminärt beräknat till 39,8 miljoner kronor — har ämbetsverket föreslagit, att inkomsttiteln för nästa budgetår skall upptagas till ett avrundat belopp av 1 500 000 kronor.

Riksräkenskapsverkets i det föregående återgivna beräkningar ha utförts med tillämpning av sedvanliga metoder för uppskattningen av statsverkets inkomster och bygga på ett så fullständigt material som nu stått att erhålla. Ovissheten om den framtida utvecklingen medför emellertid, att beräkningarna måste anses vara mycket osäkra. De reservationer, till vilka det för uppskattningarna grundläggande betraktelsesättet föranleder, har jag närmare behandlat vid anmälan av inkomstberäkningen i årets statsverksproposition. Med hänvisning till vad jag därvid anförde förordar jag, att förslag förelägges riksdagen att i riksstaten upptaga de olika inkomstittlarna i huvudsak i enlighet med riksräkenskapsverkets nu framlagda beräkningar. Anledning synes mig dock icke föreligga att vidtaga ändring av de belopp, till vilka tullmedel och rusdrycksförsäljningsmedel: detaljhandelsbolag upptagits i statsverkspropositionen, eller att höja omsättnings- och utskänknings-skatten å spritdrycker utöver det av kontrollstyrelsen beräknade beloppet, 290 000 000 kronor. Med hänvisning till vad jag i det följande (s. 25) anför angående pensionsavsättningarna vid affärsverken, tillstyrker jag, att det av riksräkenskapsverket beräknade överskottet för postverket höjes med 2 miljoner kronor. Den internationella kreditgivning, som jag i annat sammanhang denna dag (propositionen nr 275) föreslår reglerad genom anslagsanvisning å fonden för förslag till statsverket, torde böra föranleda en uppräknig av den under Diverse kapitalfonder uppförda inkomsten med 5 miljoner kronor. Den totala inkomsten skulle härmed stiga från 3 106 miljoner kronor till 3 125 miljoner kronor.

Beträffande de skatter, av vilka intäkterna bero av årets taxeringsresultat, har riksräkenskapsverket som nämnts ännu icke kunnat framlägga någon ny uppskattning. Om man utgår från de i statsverkspropositionen beräknade beloppen för dessa skatter, av vilka inkomst- och förmögenhetsskatten samt värnsskatten äro de största, skulle en avsevärd försämring av det i statsverkspropositionen beräknade utfallet av statsregleringen för nästa budgetår framkomma till följd av de under riksdagens lopp framlagda förslagen till utgiftsökningar. Skillnaden mellan de sålunda beräknade inkomsterna och de mera normala statsutgifter, som upptagas å riksstaten, har sjunkit ihop

*Departements-
chefen.*

från det tidigare beräknade beloppet (3 106—2 749 =) 357 miljoner kronor till (3 125 — 2 894 =) 231 miljoner kronor. Om hänsyn tages även till de utgifter, för vilka anslag uppföras å beredskapsstaten för försvarsväsendet och å den allmänna beredskapsstaten I, framkommer ett underskott å 1 286 miljoner kronor, under förutsättning att anslagen å dessa stater till fullo skulle tagas i anspråk. Detta innebär ej långt ifrån en fördubbling av det i statsverkspropositionen beräknade underskottet. Det må dock framhållas, att det är mycket ovisst i vilken utsträckning anslagen å allmän beredskapsstat I behöva tagas i anspråk respektive böra slutligt regleras över driftbudgeten.

En sammanställning av de inkomster och utgifter som enligt här angivna beräkningar skulle upptagas å driftbudgeten torde få fogas vid detta protokoll såsom *bilaga A*. Härvid har förutsatts, att inkomstitlarna försvarsväsendets fastighetsfond, försvarets bostadsanskaffningsfond och försvarets fabriksfond skola i nu nämnd ordning sammanföras under den gemensamma huvudrubriken försvarets fonder.

Under åberopande av vad här anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte — med ändring av i statsverkspropositionen framlagda förslag såvitt avser upptagande i riksstaten för budgetåret 1944/45 av i det följande angivna inkomstitlar — föreslå riksdagen att

dels upptaga följande inkomstitlar sålunda:

Trafikskatt, <i>bevillning</i>	kronor	28 000 000
Omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, <i>bevillning</i>	»	290 000 000
Tipsmedel	»	8 500 000
Postverket, <i>bevillning</i>	»	46 000 000
Försvarsväsendets fastighetsfond:		
1. Arméförvaltningens delfond	»	7 200 000
2. Marinförvaltningens »	»	3 600 000
3. Flygförvaltningens »	»	3 700 000
Diverse kapitalfonder	»	5 600 000;

dels ock upptaga följande nya inkomstitlar sålunda:

Försvarets bostadsanskaffningsfond	kronor	200 000
Försvarets fabriksfond	»	1 500 000.

III.

Kapitalbudgeten: Investeringsplan och investeringsstater.

I årets statsverksproposition har förslag framlagts om viss omläggning av kapitalbudgetens tekniska utformning. Enligt detta förslag skulle en särskild *investeringsstat* upprättas för varje kapitalfond. På denna stat skulle redovisas å ena sidan ett belopp, utvisande den sammanlagda bruttoinvesteringen i fonden enligt av riksdagen fattade beslut, å andra sidan tillgängliga avskrivningsmedel samt övriga å fonden disponibla likvida medel. Saldot mellan dessa poster skulle utvisa det nettotillskott av kapitalmedel, som erford-

rades för de beslutade investeringarnas genomförande. De i staterna framräknade nettotillskotten skulle sammanföras i en *investeringsplan*, vars slutsumma således skulle ange den nettoinvestering av kapitalmedel, som kräves för genomförandet av den av riksdagen beslutade bruttoinvesteringen. Denna investeringsplan skulle träda i stället för den nuvarande kapitalbudgeten och beteckningen *riksstat* begränsas till att avse driftbudgeten. För riksstaten och investeringsplanen tillsammans föreslogs beteckningen *statsbudgeten*. Såsom sammanfattande benämning på investeringsplanen, investeringsstaterna och specifikationen av investeringsanslagen förordades termen kapitalbudgeten.

Det i statsverkspropositionen framlagda förslaget omfattade även en omläggning av affärsverkens förnyelsefondsredovisning. På denna punkt hade riksräkenskapsverket framlagt ett förslag, till vilket myndigheterna i stort sett anslutit sig. Förslaget innebar, att förnyelsefonderna skulle ombildas till värdeminskningkonton, varjämte samtidigt en reglering av det bokförda tillgångsvärdet och värdeminskningkontots belopp skulle vidtagas i syfte att undanröja de inadvartenser, som framkommit vid tillämpningen av hittillsvarande system. Vidare skulle vid omläggnings genomförande förefintliga behållningar av likvida medel, som i samband med förnyelsefondsavsättningen insatts hos riksgäldskontoret, salderas mot affärsverksfondernas bokförda kapital. Särskilt avsatta pensionsmedel skulle underkastas samma regler som förnyelsefondsmedel. Avsättningen av medel till affärsverkens pensionsfonder förutsattes skola upphöra.

Vad riksräkenskapsverket sålunda föreslagit tillstyrktes i propositionen, med det undantaget att frågan om pensionsavsättningarna ansågs böra bli föremål för ytterligare övervägande.

Riksdagen har i skrivelse den 26 februari 1944, nr 45, förklarat sig i sak icke ha något att erinra mot den ifrågasatta omläggnings av kapitalbokföringen och redovisningen av investeringsverksamheten över budgeten. I formellt avseende har riksdagen emellertid ansett sig böra förorda viss jämkning av Kungl. Maj:ts förslag samt därom anfört följande.

De skäl, som i statsverkspropositionen åberopats till stöd för ett övergående av den år 1937 beslutade terminologien, synas riksdagen icke övertygande. Redan begreppen statsbudget och riksstat med ordet stat i olika bemärkelser innebära terminologiskt sett en försämring. Därtill kommer, att begreppet kapitalbudget alltjämt skulle bibehållas, ehuru av delvis annan innebörd än för närvarande. Enligt riksdagens mening tala övervägande skäl för att den nuvarande terminologien med riksstaten såsom sammanfattande begrepp för driftbudgeten och kapitalbudgeten bibehållas. Om så sker, bör emellertid kapitalbudgeten såsom en av riksstatens bägge huvuddelar alltjämt omfatta en inkomstsida och en utgiftssida. Härvidlag synas vid en omläggning, som till sin sakliga innebörd överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag, tvenne utvägar stå till buds.

Enligt den ena, som redan 1936 års budgetsakkunniga anvisat, skulle å inkomstsidan uppföras de medel som avses skola disponeras för ny kapitalinvestering, uppdelade å avskrivningsmedel, äldre kapitalmedel och låne-medel. Å utgiftssidan åter skulle uppföras de anslag för kapitalinvestering, vilka anvisats för olika ändamål. Omsatt å Kungl. Maj:ts nu föreliggande

förslag innebär denna lösning, att å inkomstsidan skulle uppföras fem titlar, nämligen avskrivningsmedel från driftbudgeten, avskrivningsmedel inom statens kapitalfonder, övriga kapitalmedel, bidrag från diversemedelsfond och lånemedel (investeringsbemyndigandena), medan å utgiftssidan skulle såsom särskilda titlar uppföras de olika kapitalfonderna.

Såsom antytts kunna ur formell synpunkt icke riktas några erinringar mot en lösning i enlighet härmed. Emellertid är denna utväg ur synpunkten av investeringsverksamhetens redovisning över budgeten behäftad med sådana olägenheter, att ett av de väsentligaste syftena med den föreslagna reformen skulle äventyras, nämligen överflyttningen av nämnda redovisning från riksgäldskontoret till de fondförvaltande myndigheterna. Skall detta syftemål uppnås böra med utgående från Kungl. Maj:ts föreliggande förslag å kapitalbudgetens inkomstsida uppföras de lånemedel, som erfordras för de beslutade kapitalinvesteringarna och vilka jämväl enligt Kungl. Maj:ts förslag alltjämt skulle redovisas av riksgäldskontoret. Härav följer åter att å kapitalbudgetens utgiftssida måste uppföras de belopp, som svara mot dessa lånemedel, d. v. s. summan av de beslutade kapitalinvesteringarna minskad med summan av avskrivningsmedel och övriga disponibla kapitalmedel. Kapitalbudgetens utgiftssida kommer alltså att sammanfalla med den av Kungl. Maj:t framlagda investeringsplanen.

Riksdagen anser att frågan bör lösas i enlighet med sist angivna alternativ.

Liksom fallet är med driftbudgeten torde åtminstone de å kapitalbudgetens utgiftssida upptagna titlarna böra redovisas under en gemensam huvudrubrik. Möjligen kan rubriken kapitalinvestering därvid komma till användning. Å Kungl. Maj:t torde emellertid få ankomma att vid utarbetandet av slutligt förslag till kapitalbudget för nästa budgetår överväga förevarande ävensom övriga vid genomförande av riksdagens beslut uppkommande, här icke särskilt berörda spörsmål av formell art.

Riksräkenskapsverket har sedermera erhållit i uppdrag att verkställa utredning och inkomma med förslag angående *dels* fastställande av de kapitalvärden, å vilka avskrivning av affärsverkens tillgångar bör ske, *dels* de avskrivningskvoter, som böra vinna tillämpning vid dessa verk under tiden 1 juli 1944—30 juni 1945, *dels* slutligen beräkningen av de i årets statsverksproposition, kapitalbudgeten, å skilda investeringsstater uppförda inkomstposterna Avskrivningar inom fonden samt Övriga kapitalmedel.

I skrivelse den 6 april 1940, nr 129, har riksdagen bland annat framhållit önskvärldheten av att investeringar för luftskyddsåtgärder avskrivnas så snart som möjligt samt betonat vikten av att avskrivningar av de för luftskyddet avsedda anläggningarna vid affärsverken skedde efter i möjligaste mån ensartade grunder. Även denna fråga har ansetts böra upptagas till prövning i förevarande sammanhang.

Riksräkenskapsverket, som nu verkställt utredning av berörda spörsmål, framhåller i sin skrivelse i ämnet beträffande avskrivningsproblemet i dess helhet, att, då de statliga affärsverken arbeta inom helt olikartade verksamhetsområden, frågan om huru avskrivningskvoter och avskrivningssystem skola beräknas och tillämpas måste behandlas individuellt för varje särskilt verk.

I fråga om de särskilda affärsverken anför riksräkenskapsverket i huvudsak följande.

Postverket.

De postverkets tillgångar som vore föremål för årlig avskrivning redovisades per den 31 december 1943 på följande sätt:

	Bokfört värde kronor	Behållning i förnyelsefonden kronor
Byggnader	41 018 000	2 285 000
Fartyg	125 000	— 62 000
Inventarier	22 106 000	12 330 000
Summa	63 249 000	14 553 000

Dessutom redovisades å värdeminskningsskonto 13 050 000 kronor, motsvarande äldre av överskottsmedel och av skattemedel täckta investeringar. Den sammanlagda avskrivningen uppginge alltså till 27 603 000 kronor.

Avskrivningskvoterna hade varit för byggnader 1,2 procent (därför för byggnader av sten 1,1 procent och för byggnader av trä 2,5 procent), för fartyget 11,2 procent och för inventarier 7 procent å bokförda värdet. Häre inginge även beräknad avsättning för försäkring mot brandrisk m. m.

Den för stenhus tillämpade avskrivningskvoten måste anses för låg både med hänsyn till för statens allmänna fastighetsfond nu tillämpade regler och med hänsyn till generalpoststyrelsens uppfattning om dessa byggnaders livslängd. Styrelsen föreslog att avskrivningskvoten för stenhus höjdes till 1,5 procent motsvarande 67 års livslängd eller samma avskrivningsperiod som tillämpades för statliga ämbetsverkshus. Riksräkenskapsverket biträdde detta förslag. Den genomsnittliga avskrivningskvoten för byggnader bleve härigenom i avrundat tal 1,6 procent.

Förnyelsefonden hade i stor utsträckning använts för finansiering av nyinvesteringar, skyddsrumsarbeten och underhållsarbeten m. m. På grund härav understeg det belopp som nu redovisades å postverkets förnyelsefond avsevärt vad som rätteligen bort vara avskrivet, därest samtliga investeringar hade redovisats å investeringsanslag och avskrivning skett med nu föreslagna avskrivningskvoter från tiden för varje objekts anskaffning.

Enligt postverkets beräkning föreläge en brist i förnyelsefonden, vilken borde täckas dels från det nuvarande värdeminskningsskontot och dels genom att bokförda värdena för byggnader och fartyg höjdes med respektive 2 810 000 och 225 000 kronor, svarande mot med förnyelsefondsmedel finansierade nyinvesteringar, samtidigt med att förnyelsefonden höjdes med samma belopp. I samband med höjningen av fartygets värde till 350 000 kronor borde avskrivningskvoten sänkas till 3,3 procent.

De å kontot inventarier redovisade tillgångarna borde i sin helhet avskrivas och fortsatt anskaffning av inventarier finansieras från driftkostnadsstaten. Då emellertid medel för omedelbart genomförande av denna engångsavskrivning icke för närvarande finnes disponibla å postverkets fond, förordade riksräkenskapsverket, att man nu inskränkte sig till att avskriva kontorsinventarierna med deras fulla värde samt att för årsavskrivning av motorfordon i enlighet med generalpoststyrelsens förslag tillämpades en till 13 procent förhöjd avskrivningskvot. Med genomförandet av avskrivningen av kontorsinventarier borde av praktiska skäl anstå till den 30 juni 1945. Å värdeminskningsskontot borde dock redan nu reserveras för ändamålet erforderligt belopp. Vid avskrivning av kontorsinventarierna borde hänsyn tagas till att medel för anskaffning av sådana beräknats jämväl i investeringsstaten för budgetåret 1944/45 med 2 645 000 kronor. Följaktligen måste vid beräkning av avsättning till värdeminskningsskonto för nästkommande budgetår medel avses även

för avskrivning av kontorsinventarier. Riksräkenskapsverket hade intet att invända mot generalpoststyrelsens förslag att av postverkets överskott för innevarande budgetår, vilket väntades bliva större än som tidigare beräknats, för nu angivet ändamål gjordes en extra avsättning till värdeminskningsskonto, vilken i så fall borde fastställas till i runt tal 1 045 000 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts förordade riksräkenskapsverket, att förnyelsefonden och värdeminskningsskontot från och med den 1 juli 1944 sammanfördes till ett konto (värdeminskningsskonto),

att detta konto och de nu ifrågakommande tillgångarna från och med samma dag, bortsett från de korrigeringar som bleve en följd av under tiden 1 januari—30 juni 1944 redovisade investeringar och avsättningar till förnyelsefond, bokfördes på följande sätt (approximativa värden):

	Bokfört värde kronor	Värdeminskningsskonto kronor
Byggnader	43 828 000	8 750 000
Fartyg	350 000	163 000
Inventarier		
Kontorsinventarier	16 773 000	17 575 000
Motorfordon	5 333 000	4 150 000
eller tillsammans	66 284 000	30 638 000

samt att avsättning till värdeminskningsskonto för budgetåret 1944/45 beräknades på följande sätt:

	Avskrivningskvot procent	Belopp kronor
för byggnader	1·6	643 000
» fartyget	3·3	11 550
» automobiler	13·0	693 290
» kontorsinventarier	7·0	801 550

Sammanlagt kronor 2 149 390

eller till i avrundat tal 2 150 000 kronor, vilket innebure, att det i driftkostnadsstaten för år 1944 till avsättning anvisade beloppet behövde höjas med 185 000 kronor.

För anordnande av skyddsrum hade ur postverkets förnyelsefond använts 575 000 kronor. Dessa tillgångar hade sålunda icke ingått i och komme ej heller nu att ingå i de bokförda tillgångsvärdena. Någon särskild avskrivning av dessa anläggningar erfordrades alltså icke.

Telegrafverket.

De telegrafverkets tillgångar som vore föremål för årlig avskrivning redovisades per den 31 december 1943 på följande sätt:

	Bokfört värde kronor	Behållning i förnyelsefonden kronor
Lokalnäten	430 096 000	23 876 000
Riksnätet	137 206 000	16 158 000
Telegrafnätet	7 992 000	6 179 000
Radionätet	9 845 000	10 328 000
Fastigheterna: Byggnadsvärden	47 238 000	7 523 000
Summa	632 377 000	64 064 000

Dessutom redovisades å värdeminskningsskonto 46 629 000 kronor, motsvarande äldre av överskottsmedel och skattemedel täckta investeringar. Den sammanlagda avskrivningen uppginge alltså till 110 693 000 kronor.

Avskrivningskvoterna hade under senare år varit för telefon- och telegrafnätet 3 procent, för radionätet 10 procent och för fastigheterna 1 procent å bokförda värdet. Inventarierna voro helt avskrivna.

Då telegrafstyrelsen meddelat, att arbetet med korrigerering av anläggningsvärdena ännu ej kunnat avslutas, måste avsättningarna till värdeminskningsskonto tills vidare beräknas å de okorrigerade bokförda anläggningsvärdena. Styrelsen har ansett en höjning av avskrivningsprocenterna till 4 % för telefon- och telegrafnätet samt till 2 % å fastigheternas byggnadsvärden vara erforderlig. Med dessa förutsättningar har avsättningen till värdeminskningsskonto beräknats till sammanlagt 23 957 000 kronor, vilket belopp dock — med hänsyn till att avsättningarna för första halvåret 1945 komme att beräknas på anläggningsvärdena den 1 januari 1945, vilka värden komme att ha ökat med anläggningskostnaderna under år 1944 — borde höjas till förslagsvis 25 000 000 kronor eller 6 000 000 kronor mera än som beräknats i investeringsstaten. Riksräkenskapsverket hade tillstyrkt detta förslag.

Vidare hade riksräkenskapsverket tillstyrkt att de telegrafverkets pensionsfonder tillhöriga fastigheterna skulle ingå bland telegrafverkets bokförda tillgångar. I balanskontot komme i så fall fastigheternas bokförda värde samt pensionsfondernas behållning att ökas med 6 006 000 kronor. Årsavskrivningen för dessa fastigheter beräknades till 72 000 kronor, vilket dock icke torde behöva påverka det för årsavskrivningen beräknade, avrundade beloppet, 25 000 000 kronor.

Extra avsättning till förnyelsefond hade under nuvarande krisläge förekommit vid telegrafverket, statens järnvägar och vattenfallsverken, varvid för de olika verken tillämpats mycket olikartade avskrivningsregler. Vid samråd med representanter för de affärsdrivande verken hade från riksräkenskapsverkets sida uttalats önskvärdheten av att särskilda regler uppställdes för sådana extra avskrivningar som i nuvarande läge vore betingade av speciellt dyra anskaffningar och ökad förslitning. I anledning härav hade enighet nåtts om att investeringar i nuvarande läge borde så vitt möjligt nedskrivas till den del anskaffningskostnaden med mera än 25 procent överstege 1939 års prisnivå. I överensstämmelse härmed hade telegrafstyrelsen för budgetåret 1944/45 räknat med en extra avsättning till värdeminskningsskonto av 10 300 000 kronor. Det torde ankomma på telegrafstyrelsen att under budgetåret 1944/45 inkomma med specificerade förslag i denna fråga.

Riksräkenskapsverket finge sålunda beträffande telegrafverket förorda, att förnyelsefonden och värdeminskningsskontot från och med den 1 juli 1944 sammanfördes till ett konto (värdeminskningsskonto),

att avsättning till värdeminskningsskonto under budgetåret 1944/45 beräknades till $(25\,000\,000 + 10\,300\,000 =) 35\,300\,000$ kronor samt

att avskrivningskvoterna beräknades till 4 procent å bokförda värdet för telefon- och telegrafnätet samt 2 procent för byggnadernas bokförda värden.

I de för telegrafverket nu redovisade tillgångsvärdena inginge luftskyddsanordningar med ett värde av 2 402 000 kronor, varav 391 000 kronor redovisats å radionätet och 2 011 000 kronor redovisats såsom byggnadsvärden. Beloppet 391 000 kronor kunde anses vara helt avskrivet genom för radionätet gjord avsättning till värdeminskningsskonto. För beloppet 2 011 000 kronor hade hittills skett sedvanlig avsättning till förnyelsefond med 1 procent å bokförda värdet. Då de med sistnämnda belopp finansierade anläggningarna endast varit tagna i bruk en relativt kort tid vore en mycket obetydlig del avskrivnen.

Medel för dessa anläggningar hade anvisats att utgå dels av till telegrafstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till telegrafverkets förnyelsefond och dels från investeringsanslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 (proposition nr 305/1941). I proposition nr 352/1941 anförde chefen för finansdepartementet, att för ifrågavarande fasta anläggningar icke syntes böra anvisas några avskrivningsanslag.

Då riksräkenskapsverket ansåge sig böra räkna med, att värdeminskningsskontot kunde visa sig icke vara tillräckligt för att täcka vad som rätteligen bort vara avskrivet å telefonnätet och fastigheterna och då avskrivningen av tillgångsvärdena hittills varit för låg, ville riksräkenskapsverket närmast förorda att luftskyddsanordningarna avskreves antingen omedelbart eller på kort tid, förslagsvis 10 år. I senare fallet skulle det för avsättning till värdeminskningsskonto för budgetåret 1944/45 ovan beräknade beloppet behöva höjas med ytterligare 200 000 kronor.

Statens järnvägar.

I statens järnvägars bokföring redovisades de tillgångar som vore föremål för avskrivning å följande konton tillsammans med markvärden och ofullbordade anläggningar, som icke vore föremål för avskrivning. Dessa tillgångar redovisades i bokslutet den 31 december 1943 på följande sätt:

	Kronor
Bana och byggnader	1 393 991 121
Rullande materiel	445 604 805
Inventarier	26 589 110
Tågfärjor med färjelägen	11 346 432
Automobillinjer	19 888 825
Summa	1 897 420 293.

För avskrivning av dessa tillgångar funnes vid samma tid avsatta å:

	Kronor	Kronor
1) Förnyelsefonden:		
för bana och byggnader	70 236 065	
» rullande materiel	4 564 642	
» tågfärjor med färjelägen	1 612 753	
» inventarier	— 3 706 088	
» automobillinjer	1 498 440	74 205 812
under budgetåret 1941/42 och 1942/43 gjord extra avsättning, som ej fördelats å objektgrupper		54 248 558
för övertagna enskilda järnvägar		1 063 330
Summa å förnyelsefonden	129 517 700	
2) Avskrivningsfond för automobillinjer		1 678 379
3) Värdeminskningsskonto		696 890 014
Summa avskrivningsmedel		828 086 093.

Inom järnvägsstyrelsen hade utarbetats en sammanställning över värdet å de tillgångar, för vilka avsättning till värdeminskningsskonto borde ske under år 1944. Då emellertid enligt statens järnvägars redovisningsmetoder av-

¹ Beloppet har nu använts för nedskrivning av automobillinjernas goodwillvärde samt återlevererats till statsverket.

skrivning skedde å de tillgångar som vore färdiga för användning vid ingången av nästföregående år, omfattade sammanställningen endast tillgångsvärdena per den 31 december 1942. Följande avskrivningskvoter hade tillämpats.

O b j e k t	Av- skriv- ning %
Husbyggnader, utom verkstäder, bostadshus, transformatorhus och garage för billinjer	2·0
Verkstadsbyggnader	2·0
Bostadshus	1·5
Räler och växlar med tillbehör:	
Linjer med stark trafik	2·5
Övriga linjer och alla sidospår	1·5
Broar m. m.	1·0
Bangårdsmaskinerier	2·5
Kollossningskranar och oljecisterner	5·0
Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	3·0
Telegraf- och telefonanläggningar	3·0
Anläggningar för elektrisk tågdrift:	
1) Överföringsledningar	
a) Kopparledningar	1·5
b) Övriga detaljer	2·5
2) Kontaktledningar	2·5
3) Husbyggnader	2·0
4) Maskinella anordningar	5·0
5) Rullande materiel för ledningsrevision	5·0
Rullande materiel:	
Ånglok	3·0
Elektriska lok och motorvagnar	4·0
Övriga motorvagnar	10·0
Rälsbussar	15·0
Lokomotorer	15·0
Person- och fångvagnar samt släpvagnar för rälsbussar	3·0
Postvagnar	² 4·0
Resgodsvagnar	3·0
Godsvagnar, slutna	2·5
» , öppna	2·0
Malmvagnar	3·0
Övriga specialvagnar	3·0
Tågfärjelägen	2·0
Sjöfartsmateriel	3·0
Materiel m. m. för billinjer	2·0—25·0
Inventarier	5·0, 10·0.

Enligt järnvägsstyrelsens beräkning skulle anskaffningsvärdet för i bruk varande tillgångar vid ingången av år 1943 och de belopp som för samma tillgångar, enligt av riksräkenskapsverket föreslagna grunder, till och med år 1943 bort vara avskrivna uppgå till följande:

¹ Numera höjda till 3·0, 1·8 och 1·8 %.

² Numera höjd till 6 %.

	Anskaffnings- kostnad d. $\frac{1}{1}$ 1943 kronor	Beräknad av- skrivning t. o. m. år 1943 kronor
Bana och byggnader	825 964 000	338 112 000
Rullande materiel	513 054 000	272 068 000
Inventarier	23 331 000	16 674 000
Tågfarjor med färjelägen	10 422 000	7 998 000
Anläggningar och materiel för automobil- trafik	19 466 000	12 263 000
	Summa 1 392 237 000	647 115 000

Kompletteringen av tillgångsvärdena till utgången av år 1943 väntades bli avslutad före den 30 juni 1944. Enligt en inom järnvägsstyrelsen gjord mycket preliminär beräkning skulle emellertid under år 1943 tillkommande värden vara cirka 150 miljoner kronor — fördelade å samtliga tillgångsgrupper — samt vid utgången av samma år redovisade markvärden m. m. vara cirka 675 miljoner kronor, varav 4,0 miljoner kronor avsåge automobilinjerna och återstoden bananläggningar med tillhörande markvärden. Anskaffningsvärdena för de under nämnda rubriker redovisade tillgångarna skulle sålunda per den 31 december 1943 vara omkring 2 217 miljoner kronor, eller cirka 320 miljoner kronor högre än de i bokföringen redovisade. En korrigering av tillgångsvärdena med dessa belopp skulle medföra en motsvarande korrigering av värdeminskningsskontot.

Det till förnyelsefond för särskilda tillgångar avsatta beloppet ($74 + 1 = 75$) miljoner kronor, borde höjas till 647 miljoner kronor. De för ökad förslitning och höjda anskaffningskostnader under krigsåren gjorda, ej specificerade extra avsättningarna å hittills 54 miljoner kronor borde därvid fortfarande redovisas för sig. Det behövlige värdeminskningsskontot skulle alltså per den 30 juni 1944 — bortsett från de korrigeringar som bli en följd av under tiden 1 januari—30 juni redovisade avsättningar till förnyelsefond — bli (i avrundade tal):

	Kronor
för normal avskrivning	647 115 000
» extra »	54 249 000
	eller tillsammans 701 364 000.

De disponibla avskrivningsmedlen syntes alltså överstiga det faktiska avskrivningsbehovet med ($826 + 320 - 701 = 445$) miljoner kronor.

Vid samråd med riksräkenskapsverket hade från järnvägsstyrelsens sida ifrågasatts, att detta belopp tills vidare skulle reserveras å ett regleringskonto för att eventuellt användas för reglering av vissa aktuella men ännu icke helt utredda avskrivningsbehov.

Riksräkenskapsverket framhåller härom följande:

I sitt utlåtande i anledning av riksräkenskapsverkets förslag till omläggning av kapitalbudgeten hade järnvägsstyrelsen bland annat föreslagit, att den faktiskt upplupna pensionskulden skulle redovisas med sitt matematiskt riktiga värde. Pensionsfonderna, som nu redovisas med cirka 187 miljoner kronor, skulle i så fall behöva ökas med minst 400 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket ansåg sig emellertid böra avstyrka ytterligare ökning av affärsverkens pensionsfonder. Chefen för finansdepartementet förklarade sig vid anmälan av dessa frågor i årets statsverksproposition icke beredd taga ställning till förslaget, att avsättning till pensionsfonderna vid affärsverken skulle försvinna. Sedermera har enligt vad riksräkenskapsverket erfarit detta spörs-

mål ytterligare behandlats inom finansdepartementet, varvid förutsatts nedskrivning av affärsverksfondernas kapital med belopp svarande helt eller delvis mot den redan upplupna pensionsförpliktelsen. Därigenom skulle undvikas, att framtida räntabiliteten försämrades genom stigande pensionsutgifter. Då en sådan avskrivning icke kan knytas till bestämda tillgångsobjekt, måste den leda till att de till pensionsfonder avsatta beloppen bibehållas å affärsverksfondernas skuldsida.

Då de i statens järnvägar tidigare investerade skatte- och överskottsmedlen vid 1938 års kapitalreglering överfördes till värdeminskningsskonto, skedde detta i avsikt att i riksbokföringen nedskryva statens järnvägars kapital till en nivå, som ansågs kunna för framtiden förräntas. I nuvarande krisläge har trafikintensiteten vid järnvägarna ökat i sådan grad, att avkastningen kommit att överstiga 10 procent å det icke avskrivna kapitalet. Man torde emellertid böra räkna med att järnvägarnas avkastning efter kriget på nytt kommer att nedgå. Något återtagande av hittills gjorda avskrivningar bör därför icke komma i fråga. Att den hittills gjorda avskrivningen överstiger vad som enligt av järnvägsstyrelsen och riksräkenskapsverket förordade principer för de individuella tillgångsobjekten bort vara avsatt till värdeminskningsskonto, beror alltså på att det med hänsyn till järnvägarnas normala förräntning varit nödvändigt att även göra ytterligare kollektiva avskrivningar för icke räntebärande anläggningar (hänförliga till tidigare skattemedelsfinansiering). Det på grund härav å värdeminskningsskontot kvarstående ovan omnämnda överskottet å cirka 445 miljoner kronor skulle även kunna reserveras för sådan avskrivning för täckande av framtida pensionsutgifter, som i det föregående diskuterats.

Med utgångspunkt från dessa resonemang kan riksräkenskapsverket så tillvida tillmötesgå järnvägsstyrelsens förslag angående pensionsfonderna, att viss del av det nuvarande värdeminskningsskontot skall anses avse avskrivning med hänsyn till framtida pensionsutgifter. Riksräkenskapsverket, som i det följande återkommer till detta spörsmål, föreslår, att det härför disponibla beloppet å 445 miljoner kronor tills vidare reserveras å särskilt regleringskonto.

Riksräkenskapsverket föreslår vidare att kontorsinventarier samt automobiler, som icke tillhöra automobillinjerna, helt avskrivs, vartill erfordras ytterligare korrigerig med 626 000 kronor. Något behov av särskilda medel för ytterligare avskrivning av luftskyddsanordningar erfordras icke.

Med utgångspunkt från vad nu föreslagits skulle värdeminskningsskontot per den 1 januari 1944 redovisas på följande sätt:

	Kronor
Bana och byggnader	338 112 000
Rullande materiel	272 068 000
Inventarier	17 300 000
Tågfarjor med färjelägen	7 998 000
Automobillinjerna	12 263 000
Extra avskrivning (kollektiv)	54 249 000
Summa	701 990 000

Enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle normal avsättning till värdeminskningsskonto under år 1944 uppgå till 33 192 000 kronor. Med hänsyn till den ökning som kunde uppkomma under första halvåret 1945 borde motsvarande belopp för budgetåret 1944/45 beräknas till 34 000 000 kronor, eller samma belopp som beräknats i investeringsstaten.

Därtill komme extra avsättning. Enligt de regler som ovan förordats för

telegrafverket skulle — med hänsyn tagen jämväl till den vid nuvarande trafik onormalt starka förslitningen av rullande materiel och räler — erfordras omkring 26 000 000 kronor eller samma belopp som järnvägsstyrelsen beräknat i extra avsättning för innevarande budgetår. Riksräkenskapsverket förutsatte härvid, att järnvägsstyrelsen under nästkommande budgetår skulle inkomma med specificerade förslag angående behovet av extra avsättning till värdeminskningskonto.

I anslutning till vad sålunda anförts förordade riksräkenskapsverket beträffande statens järnvägar,

att förnyelsefonden och värdeminskningskontot från och med den 1 juli 1944 sammanfördes till ett konto (värdeminskningskonto),

att värdeminskningskontot därvid redovisades med ovan angivna belopp, korrigerade med hänsyn till under tiden 1 januari—30 juni 1944 gjorda avsättningar,

att tillgångsvärdena samtidigt därmed korrigerades i enlighet med ovan angivna principer samt med utgångspunkt från av järnvägsstyrelsen angivna värden,

att det ovan angivna icke särskilt specificerade beloppet å cirka 445 miljoner kronor tills vidare redovisades å särskilt regleringskonto,

att avskrivningskvoterna oförändrade fastställdes i enlighet med järnvägsstyrelsens tablå

samt att avsättning till värdeminskningskonto för budgetåret 1944/45 beräknades till (34 000 000 + 26 000 000 =) 60 000 000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

Då vattenfallsstyrelsens förnyelsefondsredovisning från början upplagts och tillämpats efter rationella grunder syntes några korrigeringar av anläggningsvärdena överhuvud taget icke vara erforderliga.

Beträffande den extra avsättning till värdeminskningskonto, som vattenfallsstyrelsen funnit påkallad under nuvarande förhållanden, framhåller riksräkenskapsverket att denna bör beräknas enligt samma principer som föreslagits för telegrafverket och statens järnvägar. Vattenfallsstyrelsen har med särskild hänsyn till avkastningsprocenten för ändamålet beräknat 5 000 000 kronor, varigenom avsättningen till värdeminskningskonto för budgetåret 1944/45 skulle böra beräknas till 19 740 000 kronor. Vid tillämpning av de för telegrafverket och statens järnvägar föreslagna principerna för extra avsättning skulle emellertid för nästa budgetår erfordras ytterligare 2 å 3 miljoner kronor, varför riksräkenskapsverket förordar, att avsättningen till värdeminskningskonto för budgetåret 1944/45 beräknas till i runt tal 22 000 000 kronor.

Riksräkenskapsverket förordar vidare, att statens vattenfallsverks förnyelsefonder och värdeminskningskonton från och med den 1 juli 1944 sammanföras till ett konto (värdeminskningskonto).

I fasta luftskyddsanordningar hade t. o. m. den 29 februari 1944 vid vattenfallsverken investerats 6,96 milj. kronor, vilka avskrivas på 10 år. Beträffande denna avskrivning har riksräkenskapsverket hänvisat till vad nyss anförts om telegrafverket.

Domänverket.

Enligt riksräkenskapsverkets uppfattning kunde ifrågasättas om icke domänverkets byggnader — utom jordbrukets ekonomibygnader — borde upptagas å domänfonden med sitt anskaffningsvärde samt avskrivas genom

avsättning till värdeminskningskonto i stället för att såsom hittills omedelbart avskrivnas med driftmedel. Riksräkenskapsverket förordar att detta spörsmål upptages till förnyad omprövning.

Försvarets fabriksverk.

Avsättning till värdeminskningskonto har för budgetåret 1944/45 beräknats till 600 000 kronor. Pensionsfondens ökning kunde för nästa budgetår beräknas till 900 000 kronor.

Statens reproduktionsanstalt.

Riksräkenskapsverket har i detta sammanhang icke funnit anledning föreslå några ändringar med avseende å tillgångsvärden och avskrivningskvoter för reproduktionsanstalten.

Vissa gemensamma spörsmål.

I det föregående hade för statens järnvägar ifrågasatts, att vissa för avskrivningsändamål avsatta belopp skulle hänföras till särskild avskrivning, avsedd att möta hela risken för en framtida försämring av räntabiliteten på grund av stigande pensionsutgifter. Förutsättningar för genomförande av en liknande engångsåtgärd vid övriga här ovan berörda verk saknas.

En konsekvent tillämpning av den tankegång, för vilken riksräkenskapsverket därvid redogjort, skulle enligt vad inom finansdepartementet gjorda undersökningar givit vid handen, leda till krav på årliga avsättningar för en sådan avskrivning, som beredde full täckning för pensionsåtagandena, kapitaliserade efter rent försäkringstekniska grunder. Avsättningen skulle därvid tydligen bli densamma som vid en fullständig pensionsfondering. Det kunde ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl föreläge för en så långt driven utjämning av vinstresultaten som detta skulle medföra. Affärsverkens rörelse vore för övrigt knappast av en typ, vid vilken en strängt försäkringsteknisk utjämning av räntabiliteten vore indicerad. Alternativt — och i nära anslutning till nuvarande praxis — kunde därför hävdas, att avsättningen borde omfatta endast tjänst innehavarnas egna bidrag till pensioneringen, alltså pensionsavgifter och pensionsavdrag. En så utformad avsättning med åtföljande avskrivning skulle innebära en räntabilitetsutjämning i den utsträckning pensioneringen vore av försäkringsnatur. Om kravet på kapitalavskrivning med hänsyn till framtida pensionsbelastning accepterades, representerade en lösning efter senast angivna principer en minimilinje. Det först angivna alternativet angäve maximilinjens. Någon kompromisslösning syntes icke böra ifrågakomma.

Beträffande dessa förslag ville riksräkenskapsverket framhålla, att en tillämpning av den angivna minimilinjens icke skulle medföra annan förändring av affärsverkens balanskonton, än att de hittillsvarande pensionsfonderna erhöle annan benämning samt att de redovisade beloppen möjligen behövde i någon mån korrigeras. Tillämpning av maximilinjens däremot skulle medföra en mera väsentlig korrigering av kapitalredovisningen. En betydande principiell skillnad skulle dock i båda fallen uppkomma såtillvida, att de för ändamålet avsatta medlen icke kunde sliga till högre belopp än som svarade mot de å fonderna redovisade tillgångarnas värden. Detta innebure exempelvis, att förslaget måste anses i viss mån sakna aktualitet för postverkets vidkommande.

Särskilt vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk vore däremot korrekta pensionskostnadsberäkningar av betydelse, bland annat vid taxeställningen. Järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen hade också vid sam-

råd i detta ärende hävdade, att det vore till fördel om pensionsfonderna och avsättningarna till dessa även i bokföringen bleve korrekt redovisade. Ur dessa synpunkter torde den här omnämnda maximilinjens förordas. Minimilinjens däremot skulle varken ur dessa synpunkter eller med hänsyn till den framtida räntabiliteten vara tillfredsställande.

Riksräkenskapsverket anser därför, att valet närmast stode mellan att *antingen* tillämpa den här förordade maximilinjens för de verks vidkommande, där detta kunde vara av praktisk betydelse, och i övrigt upphöra med avsättning till pensionsfonder *eller ock* vid samtliga berörda verk upphöra med sådan avsättning. Den ovan diskuterade minimilinjens vore närmast att anse som en kompromiss mellan dessa båda alternativ, vars praktiska värde endast låge däri, att pensionsavdragen icke påverkade resultatberäkningen. På den tid som stått riksräkenskapsverket till buds för fullföljande av nu ifrågavarande uppdrag hade ämbetsverket emellertid icke haft möjlighet att närmare undersöka konsekvenserna av dessa alternativa förslag. En sådan undersökning måste bli relativt tidsödande. Ämbetsverket hade följaktligen — i avvaktan på fortsatta undersökningar rörande avsättningarna till pensionsfonderna — icke funnit anledning att nu förordas någon ändring med avseende å de i investeringsstaterna uppförda posterna »Övriga kapitalmedel».

Vid en eventuell tillämpning av maximilinjens eller minimilinjens borde man vidare överväga, om verken själva skola redovisa pensionsfonder och omhänderhava pensionsutbetalningarna eller om dessa bestyr skola överlämnas till annan för ändamålet mera lämpad statsinstitution. De resultat som man velat vinna genom årlig pensionsavsättning kunde nämligen lika väl uppnås genom en årlig pensionspremie till en utomstående pensionsanstalt. Särskilt vid enskilda affärsföretag tillämpades numera sådana pensionsavsättningar i stor utsträckning. För de statliga företagen borde det därvid vara utslagsgivande om deras personalkår vore av sådan storlek, att det kunde vara ekonomiskt fördelaktigt för dem att själva redovisa pensionsfonder och omhänderhava pensionsutbetalningarna. För de mindre verken, försvarets fabriksstyrelse och statens reproduktionsanstalt, vore detta sannolikt icke fallet.

Riksräkenskapsverket och försvarets fabriksstyrelse föreslogo därför i gemensam underdånig skrivelse den 9 december 1943 rörande försvarets fabriksfond, att detta verk skulle årligen betala en efter försäkringstekniska grunder beräknad pensionspremie till statskontoret respektive statens pensionsanstalt, vilka myndigheter därefter skulle svara för pensionskostnaderna. Premien skulle av dessa verk icke fonderas utan behandlas såsom inkomst.

Med tillämpning av ett sådant förslag skulle vederbörande affärsverksfonds redovisning bliva fullt korrekt, samtidigt som de med fondering av medel för pensionsändamål förenade olägenheterna kunde undvikas. Såsom framginge av proposition nr 75 till innevarande års riksdag, hade vederbörande departementschef i avvaktan på lösningen av frågan om avsättning till pensionsfonderna vid affärsverken uttalat, att vid fabriksverket tills vidare skulle tillämpas samma regler i fråga om sättet för bestridande av pensionskostnader som vid övriga affärsdrivande verk, vilket icke skulle hindra att pensionsärendenas handläggning anförtroddes statskontoret och pensionsanstalten. De vid affärsverken nu tillämpade reglerna vore emellertid icke enhetliga. Fabriksstyrelsen hade därför efter samråd med riksräkenskapsverket i sin förut omnämnda underdåniga skrivelse den 14 april 1944 förordat fullständig pensionsavsättning för fabriksverket, vilket alltså skulle motsvara den ovan förordade maximilinjens.

Sedan riksdagen i princip godkänt det i årets statsverksproposition framlagda förslaget till ändrad utformning av kapitalbudgeten m. m., återstår i detta sammanhang att taga slutlig ställning till frågan om pensionsfondsavsättningarna vid affärsverken, att bestämma vissa beteckningar å kapitalbudgeten ävensom att fastställa investeringsplan och investeringsstater för respektive fonder. *Departements-
chefen.*

I sin utredning angående kapitalbudgetens utformning föreslog riksräkenskapsverket, att fortsatt fondering av pensionsmedel vid affärsverken ej skulle äga rum. Jag var icke beredd att i statsverkspropositionen taga ställning till förslaget utan ansåg att frågan, huruvida nuvarande avsättning av pensionsmedel vid affärsverken skulle försvinna, krävde ytterligare övervägande. I förslaget till investeringsstater för de olika kapitalfonderna räknades därför preliminärt med fortsatta pensionsavsättningar enligt hittills tillämpade grunder.

Till ifrågavarande fonder avsätts för närvarande dels från vederbörande driftkostnadsstater belopp motsvarande pensionsavdrag och pensionsavgifter, dels räntor å respektive pensionsfonder. Därutöver erhålla pensionsfonderna från verkens driftkostnadsstater bidrag till pensionskostnaderna så bestämda, att fondernas egna bidrag till dessa begränsas till vad fonderna enligt försäkringstekniska grunder med hänsyn till medelstillgång och avsättningar böra bära. Ur affärsmässig synpunkt torde allmänt kunna sägas, att avsättningarna av pensionsavdrag och pensionsavgifter ha tvenne funktioner att fylla. Genom avsättningarna elimineras det tillskott av kapitalmedel till vinstresultatet som eljest skulle uppstå genom att de anställdas bidrag till pensioneringen avdragas från lönen. Vidare möjliggöra avsättningarna uppbyggnaden av kapitalreserver, som leda till en utjämning i tiden av den belastning som pensionskostnaderna medföra. Samma resultat kan alternativt — och på ett enklare sätt — nås genom att avsättningarna disponeras för avskrivning av affärsverksfondernas kapitalvärde med hänsyn till framtida belastning för pensionsutgifter.

Såsom riksräkenskapsverket närmare utvecklats kan frågan om behandlingen av pensionsavdragen etc. lösas enligt tre olika alternativ, nämligen genom att avsättningen till pensionsfonderna helt upphör, genom att fondering sker efter försäkringsmatematiska grunder respektive genom en avsättning begränsad till endast tjänsteinnehavarens egna bidrag till pensioneringen, alltså pensionsavdrag och pensionsavgifter. Riksräkenskapsverket har avvisat tanken på den sistnämnda mellanlinjen — som emellertid motsvarar vad som nu tillämpas — samt påvisat, att en avsättning efter försäkringsmatematiska grunder med dess möjligheter till fullt korrekt redovisning visserligen skulle kunna vara motiverad särskilt vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk men däremot saknar aktualitet för exempelvis postverkets vidkommande. Avsättningarna förutsätts under alla förhållanden disponerade för avskrivning å fondernas kapitalvärden.

Frågan om pensionskostnadernas behandling spelar otvivelaktigt en större roll för statens järnvägar än för övriga affärsdrivande verk. Såsom i det föregående påvisats föreligger emellertid enligt riksräkenskapsverkets beräk-

ningar inom statens järnvägar ett överskott av 445 milj. kronor avskrivningsmedel utöver det föreliggande faktiska avskrivningsbehovet. Såsom riksräkenskapsverket framhållit motsvarar detta belopp den kollektivavskrivning som verkstälts med anlåtande av i icke räntebärande bananläggningar tidigare investerade skattemedel.

Med hänsyn till vad nu anförts och i betraktande av att statens järnvägar kontinuerligt verkställer relativt stora avskrivningar, vilkas lämpliga storlek är en ren omdömesfråga, synes en matematiskt exakt avsättning av pensionsmedel vid statsjärnvägarna vara av föga betydelse för en riktig vinstberäkning och avskrivning. Avsättningarna av pensionsmedel skulle bli av mycket ringa omfattning redan i förhållande till den osäkerhetsmarginal, som förefinnes beträffande de årliga avskrivningarna. Av dessa skäl anser jag anledning icke föreligga att för statens järnvägars del i fortsättningen upprätthålla särskild avsättning av pensionsmedel. Ännu mindre föreligger anledning till dylik avsättning vid de övriga affärsdrivande verken.

Efter de beräkningar som verkstälts och den ytterligare utredning i övrigt som förebragts är jag sålunda numera beredd att tillstyrka riksräkenskapsverkets ursprungliga förslag, att den särskilda avsättningen av pensionsmedel vid affärsverken skall helt upphöra.

Därest hittillsvarande avsättning av pensionsmedel slopas, synes detta böra föranleda, att man i stället vid de årliga avskrivningarna tar viss hänsyn till de framtida pensionskostnaderna. Detta förutsätter, att man utöver den för bestämda objekt eller objektgrupper erforderliga avskrivningen medger någon ytterligare kollektiv avskrivning av investerade kapitalmedel av den art som representeras av nyssnämnda avskrivning vid statens järnvägar å 445 miljoner kronor. Förfarandet är av praktisk betydelse endast vid räntabilitetsberäkningen. Vid den inbetalning av pensionsfondsmedel till riksgäldsfonden, som skall ske vid förnyelsefondsbokföringens redan beslutade omläggning, bör inbetalningen analogivis tillgodoräknas respektive affärsverksfonder och kollektiv avskrivning ske med motsvarande belopp. På samma sätt bör förfaras med i rörelsen eventuellt investerade pensionsmedel.

Det sålunda framlagda förslaget att slopa pensionsavsättningarna påverkar beräkningarna av inkomstposterna på affärsverkens investeringsstater. För postverkets del kan posten övriga kapitalmedel utgå utan ändring av avskrivningsposten. För de övriga affärsverken böra däremot de belopp, vilka beräknats för pensionsfondsavsättning, i stället disponeras för kollektiv avskrivning. Detta innebär, att för telegrafverket och statens järnvägar hela det tidigare under Övriga kapitalmedel beräknade beloppet bör överföras till Avskrivningsmedel inom fonden. För vattenfallsverkets del bör ett belopp av 900 000 kronor överföras, medan 60 000 kronor, avseende amortering av lån, böra kvarstå å inkomstposten övriga kapitalmedel. Ett följande år bör frågan om avskrivningarnas lämpliga storlek med stöd av från affärsverken infordrade förslag upptagas till direkt bedömning från här förordade nya utgångspunkter.

Vid förfrågan under hand ha cheferna för järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen lämnat här framlagda förslag utan erinran,

medan däremot chefen för generalpoststyrelsen ansett frågan kräva ytterligare utredning.

Enligt riksdagens mening talade övervägande skäl för att den nuvarande terminologien med riksstaten såsom sammanfattande begrepp för driftbudgeten och kapitalbudgeten bibehölls. Om så skedde, borde emellertid kapitalbudgeten såsom en av riksstatens bägge huvuddelar alltjämt omfatta en inkomstsida och en utgiftssida. Å utgiftssidan borde därvid uppföras de nettoinvesteringar som enligt de fastställda investeringsstaterna svara mot de beslutade bruttoinvesteringarna samt å inkomstsidan en balanspost motsvarande summan av nettoinvesteringarna. Såsom gemensam huvudrubrik å utgiftssidan ifrågasatte riksdagen termen kapitalinvestering. Eftersom kapitalbudgeten å riksstaten kommer att redovisa endast den statliga nettoinvesteringen, synes mig emellertid ifrågavarande term mindre adekvat. Den användes nämligen i övrigt i anslagsspecifikationerna till kapitalbudgeten såsom sammanfattande beteckning för bruttoinvesteringarna. Någon huvudrubrik för kapitalbudgetens utgiftssida i riksstaten synes emellertid överhuvud icke vara erforderlig. Däremot är det av praktiska skäl lämpligt att fastställa en sammanfattande benämning för de å denna redovisade investeringsbemyndigandena som antyder dess särskilda karaktär av översikt över de planerade nyinvesteringarna. Såsom sådan benämning förordar jag termen investeringsplan. Som investeringsplanens slutsumma bör utvisa den kalkylerade nettoinvesteringen, måste till den hänföras även en avdragspost för återbetalda kapitalmedel, vilka icke äro hänförliga till särskild investeringsstat. Den mot den sålunda utformade investeringsplanens i riksstaten redovisade slutsumma svarande inkomstiteln torde böra erhålla beteckningen låne-medel. Den sålunda förordade utformningen av kapitalbudgeten framgår av *bilaga B* till detta protokoll, i vilken införts nu beräknade investeringsbemyndiganden.

Vad slutligen gäller frågan om beräkningen av investeringsplan och investeringsstater för nästa budgetår, synes riksräkenskapsverkets i samarbete med de affärsdrivande verken utformade förslag kunna läggas till grund för den slutliga beräkningen med de modifikationer som följa av vad jag nyss anfört angående pensionsavsättningarna. Det preliminära förslaget i statsverkspropositionen bör i övrigt justeras med hänsyn till de förändringar av kapitalinvesteringarna under nästa budgetår och avskrivningarna å dessa, som beslutats eller föreslagits under riksdagens lopp.

En sammanfattning av de beslutade eller föreslagna investeringarna under olika kapitalfonder ger följande resultat.

I. Statens affärsverksfonder:

Postverkets fond	10 926 000	
Telegrafverkets fond	62 365 000	
Statens järnvägars fond	154 481 300	
Statens vattenfallsverks fond	39 850 000	
Domänverkets fond	50 000	267 672 300

II.	Luftfartsfonden		3 925 000
III.	Statens allmänna fastighetsfond		10 428 500
IV.	Försvarets fonder:		
	Försvarsväsendets fastighetsfond	74 896 000	
	Försvarets bostadsanskaffningsfond	250 000	
	Försvarets fabriksfond	7 578 000	82 724 000
V.	Statens utlåningsfonder		47 795 000
VI.	Fonden för låneunderstöd		125 495 000
VII.	Fonden för förlag till statsverket		106 265 000
VIII.	Diverse kapitalfonder		56 000
			<u>Summa 644 360 800</u>

De medel som stå till förfogande för investeringarnas genomförande uppgå till följande belopp.

I.	Statens affärsverksfonder:		
	Postverkets fond	2 150 000	
	Telegrafverkets fond	39 500 100	
	Statens järnvägars fond	73 765 600	
	Statens vattenfallsverks fond	23 610 000	
	Domänverkets fond	100	139 025 900
II.	Luftfartsfonden		3 575 100
III.	Statens allmänna fastighetsfond		7 639 500
IV.	Försvarets fonder:		
	Försvarsväsendets fastighetsfond	39 863 100	
	Försvarets bostadsanskaffningsfond	100	
	Försvarets fabriksfond	1 500 100	41 363 300
V.	Statens utlåningsfonder		10 058 000
VI.	Fonden för låneunderstöd		13 149 100
VII.	Fonden för förlag till statsverket		100
VIII.	Diverse kapitalfonder		55 900
			<u>Säger 214 866 900</u>
	Kapitalåterbetalning		3 300 000
			<u>Summa 218 166 900</u>

Med ledning av dessa uppgifter kunna investeringsbemyndigandena beräknas till de belopp som framgå av följande

Förslag till investeringsplan för budgetåret 1944/45.

I.	Statens affärsverksfonder:		
	Postverkets fond	8 775 900	
	Telegrafverkets fond	22 864 900	
	Statens järnvägars fond	80 715 700	
	Statens vattenfallsverks fond	16 240 000	
	Domänverkets fond	49 900	128 646 400

II. Luftfartsfonden		349 900
III. Statens allmänna fastighetsfond		2 789 000
IV. Försvarets fonder:		
Försvarsväsendets fastighetsfond	35 032 900	
Försvarets bostadsanskaffningsfond	249 900	
Försvarets fabriksfond	6 077 900	41 360 700
V. Statens utlåningsfonder		37 737 000
VI. Fonden för låneunderstöd		112 345 900
VII. Fonden för förlag till statsverket		106 264 900
VIII. Diverse kapitalfonder		100
	Säger	429 493 900
Avgår kapitalåterbetalning		3 300 000
	Summa	426 193 900

Stater innefattande specifikation till de sålunda angivna bemyndigandena torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende såsom *bihang*.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med beaktande av de ändringar som må påkallas av riksdagens beslut angående avskrivnings- och investeringsanslag efter denna dag, fastställa investeringsplanen för budgetåret 1944/45 jämte därtill fogade stater i enlighet med här framlagda förslag samt

att i riksstaten för nämnda budgetår å kapitalbudgeten upptaga en mot investeringsplanen svarande inkomsttitel sålunda

	Kronor
<i>Lånemedel</i>	426 193 900.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna I—III, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.

I. Statens affärsverksfonder.

Postverkets fond.			
Avskrivningsmedel inom fonden	2 150 000	Summa investeringsanslag.	10 926 000
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	8 775 900		
	<u>10 926 000</u>		<u>10 926 000</u>
Telegrafverkets fond.			
Avskrivningsmedel inom fonden	39 500 000	Summa investeringsanslag.	62 365 000
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	22 864 900		
	<u>62 365 000</u>		<u>62 365 000</u>
Statens järnvägars fond.			
Avskrivningsmedel från riksstaten	8 765 500	Summa investeringsanslag.	154 481 300
Avskrivningsmedel inom fonden	65 000 000		
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	80 715 700		
	<u>154 481 300</u>		<u>154 481 300</u>
Statens vattenfallsverks fond.			
Avskrivningsmedel från riksstaten	650 000	Summa investeringsanslag.	39 850 000
Avskrivningsmedel inom fonden	22 908 000		
Övriga kapitalmedel	60 000		
Investeringsbemyndigande.	16 240 000		
	<u>39 850 000</u>		<u>39 850 000</u>
Domänverkets fond.			
Övriga kapitalmedel	100	Summa investeringsanslag.	50 000
Investeringsbemyndigande.	49 900		
	<u>50 000</u>		<u>50 000</u>

II. Luftfartsfonden.

Avskrivningsmedel från riksstaten	3 575 000	Summa investeringsanslag.	3 925 000
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	349 900		
	<u>3 925 000</u>		<u>3 925 000</u>

III. Statens allmänna fastighetsfond.

Avskrivningsmedel från riksstaten	4 186 400	Summa investeringsanslag.	10 428 500
Avskrivningsmedel inom fonden	3 453 000		
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	2 789 000		
	<u>10 428 500</u>		<u>10 428 500</u>

IV. Försvarets fonder.**Försvarsväsendets fastighetsfond.**

Avskrivningsmedel från riksstaten	31 464 000	Summa investeringsanslag.	74 896 000
Avskrivningsmedel inom fonden	2 719 000		
Bidrag från diversemedels fond	5 680 000		
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	35 032 900		
	<u>74 896 000</u>		<u>74 896 000</u>

Försvarets bostadsanskaffningsfond.

Övriga kapitalmedel	100	Summa investeringsanslag.	250 000
Investeringsbemyndigande.	249 900		
	<u>250 000</u>		<u>250 000</u>

Försvarets fabriksfond.

Avskrivningsmedel inom fonden	1 500 000	Summa investeringsanslag.	7 578 000
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	6 077 900		
	<u>7 578 000</u>		<u>7 578 000</u>

V. Statens utlåningsfonder.**Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.**

Avskrivningsmedel från riksstaten	8 340 000	Summa investeringsanslag.	30 000 000
Investeringsbemyndigande.	21 660 000		
	<u>30 000 000</u>		<u>30 000 000</u>

Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden.

Avskrivningsmedel från riksstaten	580 500	Summa investeringsanslag.	2 700 000
Investeringsbemyndigande.	2 119 500		
	<u>2 700 000</u>		<u>2 700 000</u>

Statens bosättningslånefond.

Investeringsbemyndigande.	5 500 000	Investeringsanslag	5 500 000
---------------------------	-----------	--------------------------	-----------

Luffartslånefonden.

Investeringsbemyndigande.	5 000 000	Investeringsanslag	5 000 000
---------------------------	-----------	--------------------------	-----------

Statens lånefond för universitetsstudier.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	450 000
riksstaten	450 000		

Lånefonden för inköp av ädla avelsston.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	150 000
riksstaten	150 000		

Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras.

Avskrivningsmedel från		Investeringsanslag	175 000
riksstaten	175 000		

Statens kalkbrukslånefond.

Investeringsbemyndigande.	100 000	Investeringsanslag	100 000
---------------------------	---------	--------------------------	---------

Frukt- och potatislagerhusfonden.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	500 000
riksstaten	90 000		
Investeringsbemyndigande.	410 000		
	<u>500 000</u>		<u>500 000</u>

Spannmålslagerhusfonden.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	500 000
riksstaten	72 500		
Investeringsbemyndigande.	427 500		
	<u>500 000</u>		<u>500 000</u>

Egnahemslånefonden.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag .	2 000 000
riksstaten	200 000		
Investeringsbemyndigande.	1 800 000		
	<u>2 000 000</u>		<u>2 000 000</u>

Hemslöjdslånefonden.

Investeringsbemyndigande.	720 000	Investeringsanslag	720 000
---------------------------	---------	--------------------------	---------

VI. Fonden för låneunderstöd.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	125 495 000
riksstaten	13 149 000		
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	112 345 900		
	<u>125 495 000</u>		<u>125 495 000</u>

VII. Fonden för förlag till statsverket.

Övriga kapitalmedel	100	Summa investeringsanslag.	106 265 000
Investeringsbemyndigande.	106 264 900		
	<u>106 265 000</u>		<u>106 265 000</u>

VIII. Diverse kapitalfonder.**Statens reproduktionsanstalts fond.**

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	56 000
fonden	55 800		
Övriga kapitalmedel	100		
Investeringsbemyndigande.	100		
	<u>56 000</u>		<u>56 000</u>

Driftbudgeten

Inkomster.

	Statsverks- propositionen Milj. kr.	Senare ändringar Milj. kr.	Summa Milj. kr.
<i>A. Egentliga statsinkomster:</i>			
I. Skatter	2 537·6	+ 11·0	2 548·6
II. Uppbörd i statens verksamhet.....	58·9	—	58·9
III. Bidrag från folkpensioneringsfonden ..	62·0	—	62·0
IV. Diverse inkomster	52·0	+ 1·5	53·5
Säger	2 710·5	+ 12·5	2 723·0
<i>B. Inkomster av statens kapitalfonder:</i>			
I. Statens affärsverksfonder	279·0	+ 3·0	282·0
II. Riksbanksfonden	10·0	—	10·0
III. Statens allmänna fastighetsfond	11·0	—	11·0
IV. Försvarets fonder	17·7	— 1·5	16·2
V. Statens utlåningsfonder.....	18·1	—	18·1
VI. Fonden för låneunderstöd	7·7	—	7·7
VII. Fonden för statens aktier.....	16·6	—	16·6
VIII. Statens pensionsfonder	35·2	—	35·2
IX. Diverse kapitalfonder	0·6	+ 5·0	5·6
Säger	395·9	+ 6·5	402·4
Säger för inkomster å driftbudgeten	3 106·4	+ 19·0	3 125·4
<i>Beräknat underskott å statsregleringen att av- föras å statens budgetutjämningsfond ....</i>	667·4	+ 618·8	1 286·2
Summa	3 773·8	+ 637·8	4 411·6

Bilaga A.

budgetåret 1944/45.

Utgifter.

	Statsverks-	Senare	Summa
	propositionen	ändringar	
	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>			
I. Kungl. hov- och slottsstaterna	1·8	—	1·8
II. Justitiedepartementet	25·0	+ 0·2	25·2
III. Utrikesdepartementet	11·7	+ 0·1	11·8
IV. Försvarsdepartementet	793·0	+ 0·8	793·8
V. Socialdepartementet	508·1	+ 54·8	562·9
VI. Kommunikationsdepartementet	133·6	+ 3·4	137·0
VII. Finansdepartementet	63·3	+ 0·4	63·7
VIII. Ecklesiastikdepartementet	304·5	+ 3·3	307·8
IX. Jordbruksdepartementet	235·0	+ 14·0	249·0
X. Handelsdepartementet	29·0	+ 4·8	33·8
XI. Folkhushållningsdepartementet	190·4	— 1·7	188·7
XII. Pensionsväsendet	83·7	—	83·7
XIII. Oförutsedda utgifter	1·0	—	1·0
XIV. Riksdagen och dess verk m. m.	8·1	—	8·1
Säger	2 388·2	+ 80·1	2 468·3
<i>B. Utgifter för statens kapitalfonder:</i>			
I. Luftfartsfonden	1·2	—	1·2
II. Riksgäldsfonden	295·0	—	295·0
III. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	61·1	+ 10·7	71·8
IV. Avskrivning av oreglerade kapitalme-			
delsförluster	3·3	+ 54·8	58·1
Säger	360·6	+ 65·5	426·1
Säger för utgifter å driftbudgeten	2 748·8	+ 145·6	2 894·4
Allmän beredskapsstat I	—	+ 342·2	342·2
Beredskapsstat för försvarsväsendet	1 025·0	+ 150·0	1 175·0
Summa	8 773·8	+ 637·8	4 411·6

Kapital-

		Kronor
Lånemedel		426 193 900
	Säger	426 193 900
Beräknat ytterligare medelsbehov		20 000 000
	Summa	446 193 900

*Bilaga B.***budgeten.**

	Kronor
I. Statens affärsverksfonder:	
Postverkets fond	8 775 900
Telegrafverkets fond	22 864 900
Statens järnvägars fond	80 715 700
Statens vattenfallsverks fond	16 240 000
Domänverkets fond	49 900
	128 646 400
II. Luftfartsfonden	349 900
III. Statens allmänna fastighetsfond	2 789 000
IV. Försvarets fonder:	
Försvarsväsendets fastighetsfond	35 032 900
Försvarets bostadsanskaffningsfond	249 900
Försvarets fabriksfond	6 077 900
	41 360 700
V. Statens utlåningsfonder	37 737 000
VI. Fonden för låneunderstöd	112 345 900
VII. Fonden för förlag till statsverket	106 264 900
VIII. Diverse kapitalfonder	100
	429 493 900
Avgår kapitalåterbetalning	3 300 000
	Säger 426 193 900
<i>Beredskapsstat för försvarsväsendet . . . . .</i>	<i>20 000 000</i>
Summa	446 193 900